

Przemysław MAZUR

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

CHRZEŚCIJAŃSKIE SYRYJKI W OBRONIE WŁASNEJ – BETHNAHRIN WOMEN PROTECTION FORCES (HSNB)

Abstrakt:

Celem artykułu jest wyjaśnienie sytuacji chrześcijan w Syrii i przedstawienie ich walki o przetrwanie w trakcie wojny domowej. Szczególną uwagę zwrócono na kwestię kobiet i przedstawiono ich sposoby walki o swoje bezpieczeństwo. W tym celu powstała organizacja militarna Bethnahrin Women Protection Forces, która brała udział również w walkach na pierwszej linii frontu przeciwko „Państwu Islamskiemu”. Na tle wszystkich innych stron konfliktu syryjskiego jest to mało znana grupa, i nie ma na jej temat opracowań naukowych. W dokonanej analizie wykorzystano więc bieżące źródła internetowe.

Słowa kluczowe: Asyryjczycy, Bethnahrin Women Protection Forces, HSNB, ISIS, Syria, Syriacy.

Chrześcijanie w Syrii

Konflikt w Syrii przypomina mityczny węzeł gordyjski, w którym splecione są interesy wielu graczy. Niestety nie widać nowego Aleksandra Macedońskiego, który by ten węzeł rozciął. Jednym z takich drobnych splotów w tym węźle są chrześcijanie. Celem artykułu jest wyjaśnienie sytuacji chrześcijan w Syrii, a w szczególności zrelacjonowanie działalności oddziałów Bethnahrin Women Protection Forces (*Haylawotho d'Sutoro d'Neshe d'Beth Nahrin* – HSNB), milicji syryjskich chrześcijanek. Na tle wszystkich innych stron konfliktu syryjskiego jest to mało znana grupa, i nie ma na jej temat opracowań naukowych (Dekel, Boms, Winter, 2016). W dokonanej analizie wykorzystano więc bieżące źródła internetowe publikowane przez HSNB, w tym także informacje z oficjalnych stron w mediach społecznościowych.

Syria kojarzy się przede wszystkim z islamem, nawet nazwa państwa: Arabska Republika Syrii, w pewien sposób skłania do takiej perspektywy. A

tymczasem, mimo lokalizacji w regionie Islamu jest to państwo wieloetniczne i wielowyznaniowe, po części również chrześcijańskie. Sami Syryjczycy podają trzy wersje pochodzenia chrześcijaństwa w tym kraju. Pierwsza głosi, że to z Edessy wyruszyli do Betlejem wielcy magowie (trzej królowie w tradycji katolickiej). Tyle, że były to trzy grupy, po cztery osoby (Atiya, 1978, s. 210). Druga wersja zakłada, że na chrześcijaństwo przeszedł król Edessy Abgar V, po korespondencji z Jezusem (Hall, 1985, s. 232-235) i otrzymaniu obrazu jego oblicza (tzw. Mandylion). Trzecia wersja mówi o misji św. Tomasza Apostoła (Atiya, op.cit. s. 211).

Wspólnoty chrześcijańskie istniały już podczas pisania Listów Apostolskich. To w drodze do Damaszku Szawel stał się Pawłem. Jezus mówił w języku aramejskim, tak jak Syryjczycy. W tym języku została spisana Ewangelia św. Mateusza, wreszcie tu narodził się termin „chrześcijanin”, jako określenie wyznawców nowej religii (Żebrowski, 2006, s. 71). Późniejsze dzieje tamtejszego chrześcijaństwa są bardzo skomplikowane, jest to cały szereg schizm i sporów teologicznych. Do tego nałożyły się kwestie polityczne, a mianowicie konflikt pomiędzy Cesarstwem Rzymskim (Bizancjum) a nową potęgą, czyli imperium Sasanidów – Persją. Podział teologiczny powstał przede wszystkim wokół kwestii istoty (człowieczeństwa i boskości) Chrystusa i Maryi (Simon, 1979, s. 281-292), a kluczowymi były sobory w Efezie (431 r.) i Chalcedonie (451 r.). W ich wyniku doszło do podziału na dwa kościoły: tzw. jakobicki (zachodniosyryjski) i nestoriański (wschodniosyryjski). Pierwszy, co do zasady inkorporował pewne wpływy helleńskie, pozostał jednak przy liturgii aramejskiej, jego zwolennicy nazywani są monofizytami, sam Kościół: Syryjskim Kościołem Ortodoksyjnym. Drugi natomiast przeciwnie, jego teologia nie zgadzała się z oficjalnie panującą w Cesarstwie, stąd jego wyznawcy zostali wyganiani do Persji (główną siedzibą zostało miasto Nisibis – dzisiaj Nusaybin w Turcji), Kościół nazwany został Asyryjskim Kościołem Wschodu.

W kolejnych latach dochodziło do dalszych podziałów. Głównym powodem była choćby kwestia uznania zwierzchności papieża rzymskokatolickiego, co wiązało się z pewnymi przywilejami w stosunku do władz tureckich, które musiały liczyć się ze zdaniem Stolicy Apostolskiej i jej paliuszem w Turcji. Obecnie możemy wyróżnić trzy główne odłamy. Pierwszy to obrządek zachodniosyryjski, czyli „jakobicki”: Syryjski Kościół Ortodoksyjny. Drugi to Malankarski Jakobicki Syryjski (Syriacki) Kościół Ortodoksyjny. Trzecią grupę stanowią kościoły rytu wschodniosyryjskiego (tzw. nestoriańskie). Są to przede wszystkim: Asyryjski Kościół Wschodu i Starożytny Kościół Wschodu (tzw. Asyryjczycy) i Chaldejski Kościół Katolicki (tzw. Chaldejczycy – uznają zwierzchność Rzymu) (Woźniak, 2014, s. 82-83). Ponadto część Syryjczyków przeszła na prawosławie, ale przede wszystkim też na obrządki protestanckie, co jest wynikiem misji z XIX i początku XX wieku.

Kolejnym problemem jest tożsamość Syryjczyków. Przywołane na wstępie artykułu skojarzenie Syrii z islamem nie jest odosobnione, co też z czasem wywołało potrzebę poszukiwania etnonimu. Sami chrześcijanie posługiwali się językiem aramejskim, stąd pojawiła się opcja nazywania ich Aramejczykami. Drugą opcją było odwołanie się do pochodzenia samego słowa „Syria”, powstałego na bazie aramejskiego języka syriackiego. W XIX wieku pojawiło się pojęcie „Asyryjczyków”, wywodzone z nazwy starożytnego imperium. Początkowo termin „Syryjczyk” (*Suryjoje*) był tożsamy z chrześcijaninem, wraz jednak z podziałami kościoła powstała rywalizacja o tę nazwę. Odwołanie się do tradycji tego starożytnego ludu było politycznie atrakcyjne, np. legitymizowało prawo do tych ziem. Logicznym wydawało się, że współcześni Syryjczycy byli potomkami wcześniejszych imperiów, przyjęli chrześcijaństwo, lecz nadal nazywali się Asyryjczykami, a z czasem początkowe „A” zostało zapomniane. Termin „Asyryjczyk” jest szczególnie popularny wśród wyznawców Asyryjskiego Kościoła Wschodu i Starożytnego Kościoła Wschodu. Terminy „Aramejczyk” lub „Syriak” są częściej używane przez kościoły uznające zwierzchność Watykanu. Ponadto używany jest nazwa Chaldejczycy (*ibidem*, s. 63-79)¹.

Chrześcijanie a muzułmanie

Syria była jednym z pierwszych kierunków ekspansji islamu. W 634 roku Chalid Ibn al-Walid, najlepszy dowódca Proroka, zdobył Damaszek. Obiecał wówczas, że chrześcijanom nie stanie się żadna krzywda, co przekonało ich do otwarcia bram, również w innych miastach, takich jak Homs, Hama czy Baalbek (Żebrowski, , op.cit., s.91). Początkowo relacje układały się dość dobrze. Szczególne w korzystnej sytuacji znaleźli się „nestorianie”, gdyż to właśnie z nimi miał zawrzeć pakt Muhammad (Mahomet), podczas spotkania z patriarchą Jezujabem II (Atiya, op.cit., s. 231). Pakt nazywany jest Paktem Umara (*abd Umar*) od imienia drugiego kalifa muzułmańskiego, Umara (634–644), który miał go potwierdzić (Pachniak, 2016, s. 136-137). Tolerancja pierwszych kalifów nie była całkowicie bezinteresowna - ich coraz większe państwo potrzebowało urzędników, naukowców, tłumaczy, a pod tym względem chrześcijanie byli bezcenni. Kiedy z czasem jednak te role zaczęli pełnić muzułmanie, kalif Omara II (Umar ibn Abd al-Aziz) zrezygnował z polityki tolerancji (Danecki, 2001, s. 144).

W okresie panowania tureckiego chrześcijanie korzystali z samorządności w ramach tzw. *milletów*, ale musieli znosić opodatkowanie i łapówki. Chrześcijanie w miastach na ogół żyli na dobrym poziomie materialnym, zajmowali się głównie rzemiosłem. Gorzej wiodło się tym

---

¹ W tym artykule używane będą formy „Syriacy” ewentualnie „Asyryjczycy”, dla określenia wszystkich chrześcijan Syrii, bez dodatkowych znaczeń i konotacji politycznych.

mieszkającym na wsi, gdzie często byli własnością muzułmańskich panów. Byli traktowani, jak ludność drugiej kategorii, okreśłani mianem „*raja*”, czyli odpowiednik trzody (Dzięgiel, 1986, s. 215). Wykonywali często prace, które uważano za „niegodne” muzułmanina. Sytuacja zaczęła pogarszać się w XIX wieku, kiedy Turcja zaczęła słabnąć, a kolejne jej części wyzwalały się spod kontroli (np. Balkany). Spowodowało to podejrzliwość władz co do lojalności ludności chrześcijańskiej na Bliskim Wschodzie. W połączeniu z coraz większą aktywnością obcych mocarstw, w tym Francji, Wielkiej Brytanii i samozwańczego protektora chrześcijan - cara Rosji, atmosfera zaczęła pogarszać się z każdym rokiem, a efektem były masowe pogromy. Większość mordów dokonywano przy udziale Kurdów. W 1848 roku zabito około 50 000 Asyryjczyków, w latach 1894-1896 kolejne 55 000 (Woźniak, op.cit., s. 96-97). Najgorsze jednak miało dopiero nastąpić. Pod pretekstem zabezpieczenia linii frontu, nakazano przesiedlić ludność chrześcijańską: Greków, Ormian i Asyryjczyków. Tak rozpoczęła się regularna czystka etniczna, spełniająca wszelkie warunki by nazwać ją ludobójstwem (por: Travis, 2010; Tamcke, 2012, s. 20–22). Sami chrześcijanie nazwali to „Sejfo” (ewentualnie „Sajfo”), czyli miecz, co było nawiązaniem do wersetu koranicznego 47:4 (Qarahbaš, Abdalla, 2013; Abdalla, 1993, Layard, 1983, s. 165-167). Według szacunków zamordowano blisko 750 000 Asyryjczyków, to jest 1/3 całej populacji (Woźniak, op.cit., s. 100). Część była mordowana na miejscu, często przez ścięcie głów, część sprzedano do niewoli, sporo ruszyło w drogę na Pustynię Syryjską (Kucharczyk, 2004).

Większość zbrodni było dokonanych rękami Kurdów, których aspiracje wolnościowe, po przejściu władzy przez Młodo Turków, też zostały brutalnie spacyfikowane. Prześladowania chrześcijan jednak nie ustaly, czasami padali ofiarami indywidualnych napadów, a czasami odgórnie zaplanowanych czystek. Ginęli z rąk swoich kurdyjskich sąsiadów, byli też mordowani jako „Kurdowie” przez reżim iracki w ramach akcji Al-Anfal. To też motywowało ich do emigracji, głównie do Szwecji (Woźniak, 2018), Szwajcarii, Francji i Kanady.

Arabska Republika Syrii ogłosiła niepodległość we wrześniu 1943 roku, ostatni francuski żołnierz opuścił ją 17 kwietnia 1946 roku, od tego czasu można mówić o w pełni suwerennym kraju (Żebrowski, op.cit., s. 178). Ocenia się, że w tym czasie w kraju blisko 13% ludności stanowili chrześcijanie, w latach dziewięćdziesiątych około 10%. Według Pew Reaserch Center w 2010 roku chrześcijanie stanowili 5,2 % społeczeństwa (*Christian Population...*, 2011).

Wojna w Syrii

Wojna domowa w Syrii wybuchła na fali tzw. „Arabskiej Wiosny” (Lakomy, 2018). Wydaje się, że wewnętrznymi przyczynami była rosnąca frustracja, głównie młodych ludzi, bezrobociem i brakiem perspektyw. Za początek „Arabskiej Wiosny” uznaje się wydarzenie w mieście Daraa. 15 marca

2011 roku służba bezpieczeństwa aresztowała kilkanaścioro dzieci pod zarzutem malowania graffiti, które miały wydźwięk antyrządowy. Do mieszkańców miasta docierały informacje o wyrywaniu paznokci i łamaniu żeber dzieciom przez siły rządowe. 18 marca społeczność zorganizowała protest. Wtedy po raz pierwszy wobec protestujących użyto broni. Reakcja siłowa była trudna do zrozumienia, prawdopodobnie obawiano się powtórzenia sytuacji z innych krajów. Było to o tyle dziwne, że Baszszar al-Asad nie miał opinii tyрана. Można zaryzykować stwierdzenie, że wojnę domową w pewnym stopniu „zawdzięczał” Alemu Mamloukowi i jego tajnej policji (Barnard, 2019). Nie bez znaczenia były też czynniki zewnętrzne, czyli interesy geopolityczne Zachodu, Turcji, Rosji, Iranu i państw znad Zatoki Perskiej, w tym kwestia tzw. „Pipelinestanu”, czyli walki o przesył gazu i ropy (Mazur, Targ, 2018, s. 127-128). Wkrótce pojawił się jeszcze jeden czynnik, dżihadyści: Dżabat an-Nusra i przede wszystkim „Państwo Islamskie” (ISIS).

Jednym z celów ISIS było wyeliminowanie wszystkich mniejszości etnicznych i religijnych. Pierwsza fala prześladowań rozpoczęła się wraz z podbojem Mosulu. Ofiarami padali Jazydzi, Turkmeni, ale również chrześcijanie. 14 lipca 2014 r. rozpoczęto znakowanie w Mosulu literą „N” (od *Nasrani* to jest chrześcijan) budynków należących do chrześcijan, część też opieczętowano zwrotem „własność Państwa Islamskiego”. ISIS nakazało także chrześcijanom uczestniczyć w spotkaniu z nimi 16 lipca w Mosulu w celu omówienia „statusu” chrześcijan. Następnego dnia ISIS opublikował dekret który określał trzy opcje dla chrześcijan w „Kalifacie Niniwy” (nazwa ISIS dla Mosulu): przejście na islam; płacenie *dżizji* (specjalny podatek płacony przez niemuzułmanów) lub ucieczkę do południa 19 lipca. Jeśli chrześcijanie nie zastosują się do tego: „to nie pozostaje im nic oprócz miecza”. Dekret nosił czarne logo ISIS, a podpisał się pod nim „kalif Ibrahim” - czyli Abu Bakr al-Baghdadi (*Iraq: ISIS Abducting...*, 2014).

W tym samym czasie trwała operacja wojskowa ISIS w Syrii. Udało się podbić region Dajr az-Zaur, to też dało szansę na połączenie terytoriów Iraku i Syrii. 29 czerwca 2014 r. al-Baghdadi ogłosił się kalifem Państwa Islamskiego obejmującego okupowane przez jego organizację terytoria północno-wschodniej Syrii oraz zachodniego Iraku (Mazur, Wasiuta, Wasiuta, 2018, s. 51). Z czasem represje wobec chrześcijan wzmagały się i dochodziło do masowych egzekucji (Malinowski, 2014).

Chrześcijański ruch oporu w Mezopotamii

W północno-wschodniej Syrii „chrześcijańskie milicje” pojawiły się już latem 2012 roku. Było to spowodowane przejściem władzy przez Kurdów, zwłaszcza dotyczyło to regionu Qamishli (Subregion Hasakah, tuż przy granicy z Turcją, część Rożawy), gdzie część ludności była nadal lojalna władzom z Damaszku, choćby w miejscowości Haret Tey zdominowanej przez arabski klan

Tey. Powstała tam też chrześcijańska milicja Sootoro lojalna wobec rządu (Drott, 2015). Chrześcijanie sami siebie nazywają Surioje, czyli po aramejsku Syryjczycy, swoją ojczyznę nazywają Betnahrin² czyli „między dwiema rzekami”, inaczej Mezopotamia.

Grupy te nie pojawiły się jednak spontanicznie, są najnowszymi wcieleniami ruchu *Dawronoye*, którego początków należy szukać już w latach osiemdziesiątych XX wieku. Wtedy to, grupa syriackiej młodzieży zebrała się w Midyat, głównym mieście Tur Abdin (południowo-wschodni region Turcji). Od dłuższego czasu ich społeczność podlegała represjom (Drott, 2015), dlatego zdecydowali się na współpracę z Kurdami. Młodzież postanowiła dołączyć do lokalnej sieci wsparcia Partii Pracujących Kurdystanu (PKK). Był to okres (zwłaszcza po wybuchu powstania w 1984 roku) silnego zwalczania przez władze tureckie sił PKK, stąd też grupa szybko została zdemaskowana i rozbita. Po zwolnieniu z więzień rozpoczęto tworzenie własnych struktur. Tak w 1995 r. powstała *Tukoso Dawronoyo Mothonoyo d'Bethnahrin*, czyli Patriotyczna Organizacja Rewolucyjna Bethnahrin. Organizacja przyjęła ideologię lewicową, nawiązując do PKK, to też ułatwiło wzajemną współpracę. Sami członkowie nazywali swój ruch *Dawronoye*, czyli „nowoczesność”. Działalność w Turcji była jednak trudna, stąd ruch przeniósł się do Iraku, tutaj oczywiście pojawił się problem podziałów kurdyjskich. Organizacja miała problemy ze względu na działalność Partii Demokratycznej Kurdystanu (KDP) Massouda Barzaniego (McDowall, 2004, s. 241 i n).

W 2000 roku *Dawronoye* zorganizowało swój pierwszy kongres, w efekcie którego powstała Partia Wolności Bethnahrin (*Gabod' Hiruthod' Bethnahrin* lub GHB). Niestety okazało się, że grupa jest bardzo podzielona. Żyła w trzech różnych krajach, do tego doszły podziały konfesyjne.

Działalność w Syrii

Dawronoye od początku utrzymywało obecność w Syrii, przede wszystkim w regionie Dżazira (*Jazira*), i chociaż agencje wywiadowcze nadzorowały działalność, to na ogół kończyło się tylko na rozmowach „ostrzegawczych” z liderami. Otwarta agitacja przeciwko rządowi nie była akceptowana, ale działalność kulturalna, a także działalność polityczna (o ile była skierowana przeciwko Irakowi i Turcji), były tolerowane. Porozumienie to zakończyło się gwałtownie wiosną 2012 r., gdy syryjski oddział *Dawronoye*, Syryjska Partia Związkowa³ (*Gabo d'Huyodo Suryoyo* lub SUP), wykorzystała uroczystości Akitu⁴ do zadeklarowania swojego sprzeciwu wobec reżimu Baszszara al-Asada. Kilka

---

² W odróżnieniu do arabskiego Szaam, czy zlatynizowanego: Lewant.

³ Ewentualnie nazwa jest tłumaczona: Syryjska Partia Jedności (Syriac Union Party).

⁴ Asyryjski Nowy Rok, 1 kwietnia, więcej: *Akitu – Nowy rok Asyryjczyków*, <http://szlomo.org/akitu-nowy-rok-asyryjczykow/>, [dostęp 21.09.2019].

dni później grupa aktywistów została aresztowana, kolejne zatrzymania miały miejsce po demonstracjach wsparcia dla aresztantów. Reżim początkowo podchodził dość ostrożnie do problemu, oficjalnie podkreślał swoją świeckość, ale błędnie uznał, że zastraszenie chrześcijan odwiedzie ich od buntu (Aziz, 2013).

Kilka miesięcy później kurdyjskie Ludowe Jednostki Ochrony (YPG) przejęły kontrolę nad znaczną częścią obszaru Dżazira, a siły rządowe wycofały się do kilku izolowanych enklaw. Podczas gdy YPG znajdowało się pod kontrolą Partii Unii Demokratycznej (PYD)⁵, która ostrożnie starała się utorować „trzecią drogę” między rządem a rebeliantami (Armią Wolnej Syrii), działacze z SUP weszli do ambasady syryjskiej w Sztokholmie, wydając komunikat prasowy potępiający „reżim terrorystyczny al-Asada” i witający „męczenników rewolucji syryjskiej” (Gedalyahu, 2012). Gdy w styczniu 2014 r. ogłoszono autonomiczny „kanton Dżazira”, przedstawiciele SUP objęli stanowiska w zgromadzeniu rządowym i legislacyjnym, języki: syryjski, arabski i kurdyjski ogłoszono językami urzędowymi (Drott, 2015).

Pierwsze zorganizowane milicje chrześcijańskie zaczęły powstawać w czerwcu 2014 roku, nazwały się *Sutoro* lub MFS (*Mawtbo Fulboyo Suryoyo* – Syriac Military Council). Rejonem działania była prowincja Dżazira (Dajr az-Zaur, Rakka, Hasakah, Qamishli)⁶, która jeszcze 2011 roku liczyła 250 000 chrześcijan, a w październiku 2015 roku 100 000 (Hill, 2018, s. 53).

Współpraca chrześcijan z Kurdami nie była jednak przyjęta przez całą społeczność bez zastrzeżeń, zwłaszcza diaspora na Zachodzie nie chciała tego zaakceptować. Podejrzliwość, co do szczerości Kurdów podsycali kolejne doniesienia. Uważano, że Kurdowie byli odpowiedzialni za zabójstwo jednego z liderów asyryjskich Davida Jindo (*Assyrian Leader ...*, 2016). Uważano, że Kurdowie na początku 2016 roku zabili członków chrześcijańskiej milicji Gozarto Protection Forces (GPF) (Hill, op.cit., s. 54). W 2019 roku pojawiły się też informacje o porwaniach dzieci asyryjskich przez siły współpracujące z Kurdami. Część organizacji emigracyjnych wydało nawet oświadczenie, mające na celu krytykę działalności Kurdów. Twierdziły, że YPG dopuszczało się szeregu przestępstw w stosunku do chrześcijan, dokonywane były rekwizycje mienia na rzecz władz kurdyjskich, prowadzono przymusowy pobór członków wspólnoty asyryjskiej do służby wojskowej w YPG (*Joint statement ...*, 2015).

---

⁵ Jest to właściwie syryjska partia „córka” PKK (Baczko, Dorrnsoro, Quesnay, 2017, s. 169).

⁶ W 2014 roku powstała Demokratyczna Federacja Północnej Syrii (DFNS), od 2018 nazywana też Demokratyczna Federacja Północnej i Wschodniej Syrii, w jej skład wchodziły kantony Dżazira, Eufrat i Afrin, Kurdowie nazywają ten obszar Rożawą. W skład tego bytu politycznego weszły też inne wyzwolone z rąk rządowych a zwłaszcza dżihadystów: Manbidż, Dajr Az-Zaur, At-Tabaka, Ar-Rakka. Potocznie całość nazywana jest Dżazirą lub Rożawą (Błaszczuk, 2019, s. IX).

Utworzenie i walka Bethnahrin Women Protection Forces

Jednostka powstała 1 września 2015 roku, a zatem w momencie największych sukcesów ISIS. Przy czym decyzja o jej sformowaniu zapadła jeszcze wiosną 2015 roku. Shamiran Shimon, prezes Unii Syriackich Kobiet (Syriac Women's Union – SWU⁷) i wiceprezydent władz autonomicznych prowincji Hasakah⁸ przyznała, że od początku planowana była współpraca z Kurdyjskimi Kobięcymi Oddziałami Ochrony (Kurdish Women Protection Units – YPJ, w języku kurdyjskim *Yekîneyên Parastina Jin– YPJ*) dla „walki przeciwko terrorystom Państwa Islamskiego” (Shiwesh, 2015). Shimon podkreślała, że *kobiety syriackie cierpiały z powodu dyskryminacji przez dziesięciolecia, zwłaszcza po masakrze Sejfo dokonanej przez Turków w 1915 r. i traumie, jakiej doznały w następstwie scen rzezi, gwałtu i uprowadzeń. Niestety ten scenariusz powtórzono kilka miesięcy temu rękoma terrorystów ISIS w pobliżu miasta Tel Temir w prowincji Hasakah, a wiele kobiet zostało uprowadzonych i narażonych na molestowanie seksualne” (ISIS releases..., 2016). Według Unii Syriackich Kobiet ISIS było w stanie zdobyć tak wiele władzy, ponieważ atakowało najsłabsze ogniwo społeczeństwa – kobiety, gwałcąc i zniewalając je. Kobiety nie mają wielu praw w patriarchalnym społeczeństwie i są degradowane do roli żon lub matek, które należy chronić dla honoru rodziny. ISIS wykorzystало tę sytuację, biorąc zakładników z żeńskiej części społeczeństwa, by rozbić i obniżyć morale męskiej części populacji. Strategia ta działa tak długo, jak długo nie ma równości kobiet i mężczyzn w społeczeństwie i dopóki obie grupy nie mają równego statusu (Jacob, 2015).*

W swym manifestie założycielskim, bojowniczki zadeklarowały: *„Pozdrawiamy naszych mężczyzn i kobiety na całym świecie jako siły ochrony kobiet Bethnahrin Women Protection Forces. My kobiety asyryjsko-aramejsko-chaldejsko-syriackie założyliśmy organizację wojskową w celu zniszczenia barbarzyństwa ISIS”. I dalej: „ISIS rozpoczęło kulturową, etniczną i wyznaniową wojnę przeciwko chrześcijanom, Jazydom, alawitom, obrońcom demokracji i reformatorom. Ten skorumpowany sposób myślenia zamieszkuje Mosul, Sengal, Nizinie Nininy, Kobane, Khabar Al Karyatayn i w wielu innych miejscach. ISIS, Al-Kaida, Boko Haram, Al Shabab, AnNusra i ich nieludzkie organizacje dążą do zniewolenia kobiet na zamsze, zniszczenia demokracji i oczernienia rdzenia społeczeństwa. Dlatego ludzie, którzy mają empatię i współczucie, a zwłaszcza kobiety, powinni walczyć z ISIS i jego zwolennikami. Chcą zniszczyć naszą ojczyznę, Mezopotamię, Bliski Wschód, historyczne budynki i Syryjczyków” „Lud syriacki powinien chronić się i działać solidarnie, aby utrzymać swoją ojczyznę, tożsamość, egzystencję i dziedzictwo. Jako syriackie kobiety wierzymy, że otrzymamy wsparcie i wygramy tę prawą walkę, czerpiąc siłę z naszego dziedzictwa, pod przewodnictwem Rady Narodowej Bethnahrin*

---

⁷ Organizacja powstała w 2013 roku, zrzesza chrześcijańskie kobiety, *Syriac Women Union*, <http://www.syriacross.com/partner/syriac-women-union/>, [dostęp 21.09.2019].

⁸ W języku syriackim: *Gozarto*, północno-wschodnia Syria.

(MUB)⁹. Wzywamy naszych ludzi i kobiety do przyłączenia się do nas w tej wojnie przeciwko barbarzyństwu i odegrania historycznej, kluczowej roli. Poza tym wzywamy naszych ludzi i demokratyczną opinię publiczną na świecie do udzielenia nam moralnego i materialnego wsparcia” (Bethnahrin Women..., 2015).

Bethnahrin Women Protection Forces obecnie to typowe jednostki milicyjne. Są to oddziały jednolicie umundurowane, stosują wzór munduru identyczny, jak oddziały kurdyjskie z naszywkami z symbolem oddziałów. Dla oznaczania pozycji i pojazdów stosują flagę (herb na białym tle). Jest to lekka piechota na co dzień nie używająca mechanicznych środków transportu. Struktura oparta jest na jednostkach samoobrony rozlokowanych w poszczególnych miejscowościach. Mają jednak również zdolność operowania w większym związku operacyjnym. Jako wojska operacyjne osiągnęły zdolność bojową na poziomie batalionu piechoty lekkiej, ale batalion nigdy nie działał jako jednostka operacyjnie samodzielna. Wyposażenie indywidualne jest bardzo ubogie, tylko część posiada kamizelki kuloodporne czy hełmy, częściej spotykane są kamizelki taktyczne. Nie mają ujednoczonego obuwia. Podstawową bronią jest karabinek typu AK-47 (kal. 7,62 mm) w wersjach ze stałą i składaną kolbą, posiadają też karabiny maszynowe typu PK/PKS. Nie ma informacji na temat posiadania środków przeciwpancernych, ale niewykluczone, że jak inne jednostki stosują granatniki typu RPG 7 lub wyrzutnie BGM-71 TOW. Na ich wyposażeniu znajdują się lekkie moździerze piechoty (prawdopodobnie 60 mm). Broń i amunicję otrzymali głównie z Zachodu¹⁰ w ramach pomocy dla oddziałów kurdyjskich (Stewart, 2017). W skład oddziałów wchodzi chrześcijanki wszystkich rytów: syryjsko-chaldejsko-asyryjskie, protestantki, katoliczki, prawosławne oraz Ormianki. Co ciekawe, zdarzają się też niechrześcijańskie bojowniczkarki arabskie i kurdyjskie (Huff, 2017).

Szkolenie początkowo prowadzone było przez Kurdyjki. Obecnie członkinie HSNB same szkolą nowe adeptki, ponadto prowadzą kursy obsługi broni wśród „cywilnych” kobiet¹¹. HSNB współpracuje z męskimi oddziałami Chrześcijańskiej Syriackiej Rady Wojskowej (Christian Syriac Military Council – MFS) i podporządkowane są Syryjskim Siłom Demokratycznym (Syrian Democratic Forces – SDF) (Sulaivany, 2019). Liderką jest Nisha Gewriye¹².

Jednostki te odegrały szczególną rolę w operacjach al-Hawl (jesień 2015 roku) i al-Shaddadi (zwanej też Operacją Wrath of Khabur, początek 2016 r.)

---

⁹ Beth Beth Nahrin National Council, MUB – separatystyczna partia dążąca do stworzenia asyryjskiej/aramejskiej autonomii na ziemiach Beth Nahrain, znana do 2005 roku jako Mezopotamska Partia Jedności. Początkowo jej członkowie współpracowali ściśle z PKK..

¹⁰ Celowo jednak dostarczono głównie broń konstrukcji radzieckiej.

¹¹ <https://www.facebook.com/Sutoro.S.S.F/videos/501083027121812/>, [dostęp 21.09.2019]; https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2349516631990671&id=1646719358937072, [dostęp 21.09.2019].

¹² Często pojawia się też określenie, że jest rzecznikiem prasowym,

walcząc na pierwszej linii, a także pełniąc role wojsk wsparcia. Największy splendor osiągnęły walcząc o zdobycie „stolicy” Państwa Islamskiego – Rakki (Rudaw, 2016). Tam brały udział w systematycznym oczyszczaniu miasta z oddziałów ISIS (*InsideRaqqa...*, 2014).

Przed finalnym atakiem wydano oświadczenie, w którym zadeklarowano, że 6 listopada 2016 roku MFS i HSNB zostali członkami Raqqa Liberation Campaign „Wrath of the Euphrates” (Kampania Wyzwolenia Rakki „Gniew Eufratu”), w sojuszu z Kurdami i Arabami z SDF. Jednocześnie walkę z terroryzmem ISIS uznano za walkę o dalszą egzystencję Syriaków-Asyryjczyków. Jednocześnie podkreślono, że jest to też walka cywilizacji ze złem, i jako najstarsza wspólnota chrześcijańska, proszą o wsparcie chrześcijan całego świata, odwołując się choćby do deklaracji Parlamentu Europejskiego z 12 marca 2015 roku¹³.

Oddziały HSNB dały się poznać jako zdyscyplinowane i bardzo bitne. Ich skuteczność wynika także z przeświadczenia bojowników ISIS, że śmierć z rąk kobiety nie wiedzie ich do obiecanej raju (*dżannah*), nie gwarantuje należytej chwały i statusu męczennika (*szahid*). Ponadto kobiety są dodatkowo zmotywowane by pokazać, że deprecjacja ich przez islamistów jest niesprawiedliwa. Jeśli chodzi o motywację kobiet z HSNB do walki z oddziałami rządowymi, wiązała się ona z przypisywanej reżimowi Baszszara al-Asada dyskryminacji na tle religijnym. Według Nishy Gewriye w Syrii nie było wolności religijnej, dochodziło do aresztowań księży za głoszenie wiary. Podkreślała ona, że reżim syryjski budował meczety z funduszy publicznych, ale nie budował żadnych kościołów (Huff, 2017). Inną motywacją było dążenie do odejścia od patriarchalnego społeczeństwa i nadania kobietom praw politycznych. Zmiany tego typu mogą się dokonać tylko wtedy, gdy kobieca część społeczeństwa będzie mogła wpływać na politykę. Jak powiedziała jedna z bojowniczek, „*Spoleczeństwo teraz wie, że kobieta też może robić to, co mężczyzna. My obaliliśmy ideę, że kobieta nadaje się tylko do gotowania i sprzątanania*” (Barbarani, 2019).

Pojawienie się kobiecych jednostek można ocenić bardzo pozytywnie. Było to uderzenie w słaby punkt przeciwnika, ideologię ISIS. Porażki z kobiecymi oddziałami były dla nich poniżające, poddawały pod wątpliwość boskość ich misji. Oddziały kobiece brały (zwłaszcza w Rakce) udział w działaniach frontowych, ale i oddelegowanie ich do działań wspierających jest nieocenione. Zwalania to inne oddziały z tych zadań.

Pozycja kobiet w społeczeństwach Bliskiego Wschodu się zmienia. O ile chrześcijanki są na nieco dogodniejszej pozycji, o tyle Kurdyjki jako muzułmanki miały trudniejsze zadanie, a i tak odniosły wielki sukces. Jak

---

¹³ Mowa tu o: *Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 12 marca 2015 r. w sprawie ostatnich ataków i uprowadzeń dokonanych przez Państwo Islamskie/Daisz na Bliskim Wschodzie, zwłaszcza wobec Asyryjczyków (2015/2599(RSP))*.

zmienia się rzeczywistość, niech świadczy fakt utworzenia milicji złożonej z Arabek (Ahmad, 2017). Mało tego, samo ISIS było zmuszone utworzyć kobiece oddziały (tzw. bataliony Al-Khanssaa) początkowo tylko dla działań wspierających, ale w sytuacjach kryzysowych używanych również w boju (Postings, 2018).

Chrześcijanie w Syrii obecnie nie mogą szukać oparcia w reżimie Baszszara al-Asada, przeciwko któremu walczyli, ani też u Turków, którzy kwestionują granicę z Syrią i dążą do eliminacji zarówno chrześcijan jak i sprzymierzonych z nimi Kurdów. Spowodowało to poważne obawy przed kolejną czystką etniczną chrześcijan, ponownym *Sejfo*, o czym Syriacy mówią wprost, oczekując pomocy nie tyle od Rosji, co przede wszystkim od USA. Dalszy rozwój wydarzeń zadecyduje przyszłości istotnych z geopolitycznego i kulturowego punktu widzenia kobiecych jednostek wojskowych, oraz o dalszym losie chrześcijan w Syrii¹⁴.

Literatura

- Abdalla, M., 1993, *Losy Asyryjczyków*, Sprawy Narodowościowe – Seria nowa, 2/1, s. 67-82.
- Abdalla, M., 1996, *Asyryjczycy w Tur Abdinie, między kurdyjskim młotem a tureckim mieczem*, [w:] I. Kabzińska-Stawarz, S. Szykiewicz (red.), *Konflikty etniczne. Źródła – typy – sposoby rozstrzygnięcia*, Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa, s. 271-282.
- Abdalla, M., 2017, *Holocaust narodu Asyryjskiego*, [w:] W. Woźniak (red.), *Wokół destrukcji i jej zapobiegania: począwszy od holocaustu narodu asyryjskiego*, Wydawnictwo Uczelni Nauk Społecznych, Łódź, s. 7-36.
- Ahmad, I., 2017, *SDF about forming first Arab all-female brigade*, <https://web.archive.org/web/20170710080937/http://en.hawarnews.com/sdf-about-forming-first-arab-all-female-brigade/>.
- Assyrian Leader David Jindo Assassinated by Kurdish YPG Forces*, 2016, <https://www.facebook.com/freeassyrrians/videos/1769881863233161/?v=176988186323316>, 1.
- Atiya, A.S., 1978, *Historia kościołów wschodnich*, Instytut Wydawniczy „Pax”, Warszawa.
- Aziz, J., 2013, *Syria's Christians Threatened by Ideology, Geography*, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/04/syria-christians-threatened-ideology-geography.html>.

---

¹⁴ W momencie złożenia artykułu rozpoczęła się turecka operacja wojskowa, której celem jest ustanowienie w północnej Syrii zdemilitaryzowanego „pasa bezpieczeństwa”. Oddziały chrześcijańskie podjęły walkę bez wsparcia USA.

- Baczko, A., Dorronsoro, G., Quesnay, A., 2017, *Civil War in Syria. Mobilization and Competing Social Orders*, Cambridge University Press, Cambridge-New York-Melbourne-New Delhi-Singapore 2017.
- Barbarani, S., 2019, *Meet the women with guns who fought Isil in Syria – and are now battling its patriarchy*, <https://www.telegraph.co.uk/women/life>.
- Barnard, A., 2019, *Inside Syria's Secret Torture Prisons: How Bashar al-Assad Crushed Dissent*, <https://www.nytimes.com/2019/05/11/world/middleeast/syria-torture-prisons.html>.
- Bethnahrin Women Protection Forces Founded against ISIS*, 2015, BIA News Desk, <http://bianet.org/english/women/167293>.
- Błaszczuk, C., 2019, *Rożawa: demokratyczny konfederalizm i myśl ustrojowa Demokratycznej Federacji Północnej Syrii*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Christian Population as Percentages of Total Population by Country*, 2011, PEW Center, <https://www.pewforum.org/2011/12/19/table>.
- Danecki, J., 2001, *Arabowie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa.
- Dekel, U., Boms, N., Winter, O., 2016, *Syria's New Map and New Actors: Challenges and Opportunities for Israel*, Institute for National Security Studies, s. 25-49.
- Drott, C., 2015, *The Revolutionaries of Bethnahrin*, <http://www.warscapes.com/reportage>.
- Dzięgiel, L., 1986, *Współcześni Asyryjczycy: nowy obszar badań etnografa?* Lud, t. 70, s. 213-217.
- Gedalyahu, T. Ben, 2012, *Video: Christians Break into Syrian Embassy*, <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/158901>.
- Hall, I. H., 1985, *Syriac Version of Epistle of King Abgar to Jesus*, Hebraica, Vol. 1, No. 4 (Apr.).
- Hill, K. R., 2018, *On the Brink of Extinction*, [w:] D. Philpott & T. Shah (Eds.), *Under Caesar's Sword: How Christians Respond to Persecution*, Cambridge University Press., Cambridge.
- Huff, Z., 2017, *EXCLUSIVE: Christian Women's Force Up Against ISIS*, <https://faithkeepers.clarionproject.org/exclusive-christian-womens-force-isis/>.
- Inside Raqqa: on the frontline with Christian soldiers fighting DAESH*, 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=H0o94-0waLk&feature>.
- Iraq: ISIS Abducting, Killing, Expelling Minorities. Armed Group Targeting Christian Nuns, Turkmen, Shabaks, Yazidis*, 2014, Human Right Watch, <https://www.hrw.org/news/2014/07/19/>.
- ISIS releases 42 Christian hostages northeast Syria*, 2016, ARA News, <http://aranews.net/files/2016/02/>.

- Jacob, S., 2015, *Women as a Secret Weapon Against ISIS. Global Youth Peacemaker Tour talks to two teenager girls who fight as soldiers against ISIS*, <https://www.globalo.com/9947/>.
- Joint statement on the violation of human rights in north-east Syria*, 2015 <https://bethnahrin.de/2015/11/11/>.
- Kucharczyk, G., 2004, *Pierwszy holocaust XX wieku*, Stowarzyszenie Kulturalne Fronda, Warszawa.
- Lakomy, M., 2018, *Wojna domowa w Syrii (2011-)*, [w:] K. Czornik, M. Lakomy, *Konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie i w Afryce w drugiej dekadzie XXI wieku : przebieg, uwarunkowania, implikacje*, Uniwersytet Śląski, Katowice.
- Layard, H., 1983, *W poszukiwaniu Nininy*, WAiF, Warszawa.
- Malinowski, T., 2014, *ISIL's Persecution of Religious Minorities in Iraq and Syria, Testimony Tom Malinowski Assistant Secretary*, Bureau of Democracy, Washington, D.C., September 10, <https://2009-2017.state.gov/j/drl/rls/rm/2014/231483.htm>.
- Mazur, P., Targ, M., 2018, *Geopolityczne i ekonomiczne korzyści zaangażowania się Rosji w konflikt syryjski*, Przegląd Geopolityczny, nr 25, s. 124-132.
- Mazur, P., Wasiuta, O., Wasiuta, S., 2018, *Państwo Islamskie ISIS: nowa twarz ekstremizmu*, Difin, Warszawa.
- McDowall, D., 2004, *A modern history of the Kurds*, I.B. Tauris, London.
- Pachniak, K., 2016, *Relacje muzułmańsko-chrześcijańskie w okresie wcześniejszego islamu*, *Warszawskie Studia Teologiczne*, XXIX (4), s. 127-141.
- Postings, R., 2018, *Mujahidat: The Female Fighters of the Islamic State*, <https://international-review.org/mujahidat-the-female-fighters-of-the-islamic-state/>.
- Qarahbaš, A.M.N., Abdalla, M., 2013, *Relacje chrześcijańsko-muzułmańskie na terenie Turcji na przełomie XIX i XX wieku: dziennik seminarzysty o ludobójstwie Ormian i Asyryjczyków w roku 1895 i w latach I wojny światowej*, Wydawnictwo „Unum”, Kraków.
- Shiwesh, A., 2015, *Syriac women will join Kurdish female fighters to combat ISIS terrorists: Leader*, <http://aranews.net/files/2015/05/>.
- Simon, M., 1979, *Cywilizacja wczesnego chrześcijaństwa*, I-IV w., PIW, Warszawa.
- Stewart, P., 2017, *U.S. starts providing weapons to Syrian Kurds*, <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-usa-kurds-idUSKBN18Q2AL>.
- Sulaivany, K., 2019, *Syriac Christians call on US Army to stop possible Turkish invasion in northeast Syria*, <https://www.kurdistan24.net/en/news/158099de>.
- Tamcke, M., 2012, *The Collapse of the Ottoman Empire and the "Seyfo" against the Syrians*, [w:] M. K. Tozman, A. Tyndall, (red.) *The Slow Disappearance of the Syrians from Turkey and of the Grounds of the Mor Gabriel Monastery*. LIT Verlag, Münster.

- Travis, H., 2010, *Genocide in the Middle East: The Ottoman Empire, Iraq, and Sudan*, NC: Carolina Academic Press, Durham.
- Woźniak, M., 2014, *Współcześni Asyryjczycy i Aramejczycy: bliskowschodni chrześcijanie w poszukiwaniu tożsamości narodowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Woźniak, M., 2018, *Współczesna diaspora asyryjsko-aramejska w Szwecji*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Żebrowski, J., 2006, *Dzieje Syrii: od czasów najdawniejszych do współczesności*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa.

Christian Syrians in self-defense – *Bethnahrin Women Protection Forces* (HSNB)

The purpose of the article is to explain the situation of Christians in Syria and to present their struggle for survival during the civil war. Particular attention was paid to the issue of women, and their ways of fighting for their safety were presented. To this end, the Bethnahrin Women Protection Forces military organization was established, which also took part in front-line battles against the "Islamic State". Compared to all other parties of the Syrian conflict, this is a little-known group, and there are no scientific studies about it. Therefore, current internet sources were used in the analysis.

Key words: Assyrians, Bethnahrin Women Protection Forces, HSNB, ISIS, Syria, Syrians.